

Хлопчик – "Чугак", Що Став Славною Людиною

Володимир Барагура

Прочитайте розповідь про малого хлопця Івася, що жив близько ста років тому.

Івась народився у підкарпатському селі Нагуєвичах коло Дрогобича в Західній Україні. Батько його був доволі заможним селянином, а до того ковалем, що знав добре своє ремесло. Кузня Івасевого батька стояла на горбку поодаль села. Туди заходили не лише господарі з Нагуєвичів і довколишніх сіл, але й випадкові подорожні, які проїздили через Нагуєвичі.

Івасів батько був людиною розумною, веселої, товариської вдачі. За це люди любили його. Вечорами після польових робіт, як тільки із кузні розлягався дзенькіт молота по ковадлу, а горнило ковальської печі починало жевріти жаром та прискати веселими іскрами, сходилися в кузню господарі. Деякі приходили за ділом, а дехто тільки поговорити чи довідатися про новини з околиці й широкого світу. Тут також розповідали казки, перекази та різні фантастичні оповідання.

Івась дуже любив заходити в кузню. Він сідав на лаві поміж поважними газдами і прислухався до їхніх розмов. Передусім цікавили Івася казки, легенди, перекази, оповідання про всяких духів, відьом, чародіїв, лісовиків та русалок.

Хлопчик був обдарований буйною фантазією, і все його цікавило. Раз запитав він батькового помічника, що це таке сидить у ковальському міху, сопе і дме на розжарене вугілля. Парубок жартома відповів, що це – "дика баба". І ось хлопчик, якому тоді було тільки п'ять років, захотів побачити "дику бабу". Він крадькома вліз під ковальський міх, що був зроблений з натягнутої на обручі шкіри із залишками шерсті. Івасеві здалося, що це якесь живе волохате страховище. Він кинувся назад з-під міха, ударився головою об дерев'яний дрюк і знепритомнів. Пізніше Івась довідався від батька, що в міху немає ніякої "дикої баби", а то згущене повітря зі свистом і сопінням роздуває жар у горнилі.

У кузні бував Івась звичайно взимку. Влітку кузня була відкрита тільки ввечері. Навесні й улітку Івась бігав по зелених квітчастих луках і сіножатях, поміж широколистими лопухами та пахучим роменом. Він любив начіпляти на свій одяг гачкуваті рожеві квітки будяків, які виглядали мов гудзики. Любив також підгірську річку зі стрімкими берегами, дрібну рінь на дні річки та широке пласке каміння, обросле водоростями. Івась забрідав у густе листя надбережних рослин і вдивлявся в воду. Річка плюскотіла, в ній гуляли рибки, і водорості колихалися у водяних хвилях.

А ще любив Івась бігати у ліс. Хоч ліс був великий, густий та темний, малий Івась його не боявся, бо знав там кожну галяву, кожну стежинку і ярочок. Любив слухати мову лісу – шум дубів, тремтіння осикових листків, голоси лісових тварин. Придивлявся до обтяжених сріблястою рососою лісових квітів і рослин, підглядав за полохливими сарнами й зайцями, збирав гриби, розмовляв із старезними дубами та білими березами. Якось забіг Івась на леваду, видряпався на оборіг, ліг на пахуче сіно і задивився на залиту сонцем околицю. Нараз сонце померкло, подув вітер-буревій. З-за гір показалася страшна чорна хмара, в якій щось гуло й клекотіло. Блискавки почали прорізувати небосхил. Гуркіт грому покотився верхами. Насувалася буря, громовиця-градобій. Івасеві здавалося, що чорна хмара за горою – це голова якогось велетня, що тягне за собою тучу й хоче градом знищити селянські ниви, сіножаті, городи й сади. Івась вирішив стати на бій з грізним велетнем. Він зразу просив велетня піти собі геть. Але велетень підходив щораз ближче. Івась схопився на ноги й погрозив йому кулачками, закликаючи йти "на ліси, на гори, на дебрі й безвісти".

Ця боротьба з вигаданим велетнем так знесилила Івася, що він знепритомнів і впав на сіно. Так знайшла його стривожена мама, що разом із батьком та сусідами скрізь шукала Івася. Івась довідався, що буря оминула село, а град впав на ліс. На запитання мами, що сталося, він відповів: "Над горою стояв велет, страшний та чорний, і хотів засипати градом наше село. Я боровся з велетом. Він сердився страшно, але не міг подужати мене". Мати перехрестила сина, поцілувала й сказала, щоб не оповідав про свою боротьбу з велетом нікому, бо люди будуть насміхатися. А в матиному серці защемів жах, що її синок "якийсь інший, як людські діти..."

Бо й справді Івась різнився від своїх однолітків. Його все цікавило. Усе він хотів знати. На все хотів знайти відповідь. Дивувало його, чому сонце на небі таке маленьке, хоч люди кажуть, що воно велике. Мабуть, думав, таку маленьку дірку проверчено в небесній синяві. Та й дивувало його, чому плитка річка здається нараз бездонно глибокою, коли в водяному плесі відбиваються небо й береги з високими деревами. Цікавило його, чим людина бачить і чим чує. Хотів знати, чому, коли заткати вуха пальцями – чути тільки шум а коли відкрити – чути голоси. І хлопчик або сам намагався знайти відповідь на ці питання, або ставив їх батькові й матері. Та вони не завжди могли дати йому задовільну відповідь.

Серед дітей Івась був несміливий і непрворний. Любив бути ні самоті й гуторити сам із собою або з деревами, кущами, квітами й рослинами. Підслухав раз таку розмову один селянин і розповів про це по селі. Люди тільки головами похитували та казали: "Бідна дитина, якась чудна, не така, як людські діти". І називали Івася "чудаком", а мама інколи "туманом вісімнадцятим". Тільки батькові Івась видавався "чудово-розумною дитиною". Батько вірив, що з Івася виросте незвичайна людина. Тому батько віддав Івася на шостому році життя до школи в сусідньому селі. Там Івась учився читати й писати по-українськи, по-польськи та по-німецьки. Вчився також рахунків і співати до Служби Божої.

Після двох років навчання в сільській школі Івась поступив у школу оо.Василіян у Дрогобичі. До школи прийшов несміливий і боязкий, одягнений у сільську одягу. Товариші насміхалися з нього. Але сталося диво – наприкінці першого курсу Івась отримав першу нагороду. Батько був присутній при врученні нагород і плакав від щастя.

Незабаром Івасів батько помер. Мати вийшла заміж удруге. Вітчим був добрий і віддав Івася до середньої школи – гімназії. Тут спочатку ні вчителі, ні товариші не оцінили здібностей Івася. Увесь перший курс він просидів в "осячій лавці". Раптом, на загальне здивування, в кінці шкільного року отримав другу нагороду. І так протягом навчання у гімназії він ішов другим або першим у науці. Здібності мав незвичайні. Пам'ять у нього була така, що після лекції міг майже дослівно повторити те, що сказав учитель. Працьовитий був теж неймовірно.

У гімназії Івась багато читав. Придбав власну добірну бібліотеку. Записував пісні українського народу та писав власні твори – поезії, оповідання. Перекладав українською мовою твори чужих письменників. Закінчивши гімназію, Івась записався в університет у Львові, потім у Відні. Тут здобув ступінь доктора філософії.

І так із сільського хлопчика - "чудака" вийшла слава людина – ІВАН ФРАНКО. Разом з Тарасом Шевченком і Лесею Українкою він становить трійку найбільших українських поетів. Але Франко був не тільки великим поетом і письменником. Він був і визначним ученим, політиком, видавцем і журналістом. Видавав книжки, редагував журнали, писав статті до газет і часописів. Боровся за правду й кращу долю свого народу.

За цю працю й заслуги український народ вшановує Івана Франка як одного з своїх найбільших синів.